

Υπόθεση C-91/92

Paola Faccini Dori **κατά** **Recreb Srl**

(αίτηση του Giudice conciliatore di Firenze
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη
συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος —

Δυνατότητα επικλήσεως διατάξεων οδηγίας σε διαφορές μεταξύ ιδιωτών»

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα C. O. Lenz της 9ης Φεβρουαρίου 1994 ... I - 3328

Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1994 ..... I - 3347

Περίληψη της αποφάσεως

1. Προσέγγιση των νομοθεσιών — Προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος — Οδηγία 85/577 — Άρθρα 1, παράγραφοι 1 και 2, και 5 — Καθορισμός των δικαιούχων και της ελάχιστης προθεσμίας για την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως — Ανεπιφύλακτος και ακριβής χαρακτήρας (Οδηγία 85/577, άρθρα 1 §§ 1 και 2, και 5)

2. *Πράξεις των θεσμικών οργάνων — Οδηγίες — Άμεσο αποτέλεσμα — Όρια — Δυνατότητα επικλήσεως οδηγίας κατά ιδιώτη — Δεν υπάρχει*
(*Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 189*)
3. *Προσέγγιση των νομοθεσιών — Προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος — Οδηγία 85/577 — Δυνατότητα επικλήσεως, ελλείψει μέτρων μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, του δικαιώματος υπαναχώρησης κατά ιδιώτη — Δεν υπάρχει*
(*Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 189, εδ. 3· οδηγία 85/577, άρθρα 1 §§ 1 και 2, και 5*)
4. *Πράξεις των θεσμικών οργάνων — Οδηγίες — Εκτέλεση από τα κράτη μέλη — Αναγκαιότητα εξασφάλισης της αποτελεσματικότητας των οδηγιών — Υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων*
(*Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 189, εδ. 3*)
5. *Κοινοτικό δίκαιο — Δικαιώματα χορηγούμενα στους ιδιώτες — Παράβαση, εκ μέρους κράτους μέλους, της υποχρέωσης μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό του δίκαιο — Υποχρέωση αποκατάστασης της προκληθείσας στους ιδιώτες ζημίας — Προϋποθέσεις — Τρόποι αποκατάστασης — Εφαρμογή του εθνικού δικαίου*
(*Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρο 189, εδ. 3*)

1. Οι διατάξεις των άρθρων 1, παράγραφοι 1 και 2, και 5 της οδηγίας 85/577, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος, είναι απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς ακριβείς όσον αφορά τον καθορισμό των δικαιούχων και την ελάχιστη προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να κοινοποιείται η υπαναχώρηση από σύμβαση που συνήφθη εκτός εμπορικού καταστήματος. Συγκεκριμένα, καίτοι τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας αναγνωρίζουν στα κράτη μέλη περιθώριο εκτιμήσεως ως προς την προστασία του καταναλωτή, οσάκις ο έμπορος δεν τον ενημερώνει περί του δικαιώματος υπαναχώρησης, και ως προς τον καθορισμό της προθεσμίας και των λεπτομερειών της υπαναχώρησης, αυτό το περιθώριο εκτιμήσεως δεν αποκλείει τη δυνατότητα καθορισμού των ελαχίστων δικαιωμάτων, τα οποία πρέπει εν πάση περιπτώσει να χορηγούνται στους καταναλωτές.
2. Η δυνατότητα επικλήσεως των οδηγιών έναντι κρατικών φορέων στηρίζεται στον δεσμευτικό χαρακτήρα που το άρθρο 189 αναγνωρίζει στην οδηγία, ο οποίος υφίσταται μόνον έναντι κάθε κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται και αποσκοπεί στο να αποκλείσει να μπορεί ένα κράτος να επωφεληθεί από τη μη συμμόρφωσή του προς το κοινοτικό δίκαιο. Πράγματι, θα ήταν απαράδεκτο το κράτος, στο οποίο ο κοινοτικός νομοθέτης επιβάλλει να θεσπίσει ορισμένους κανόνες οι οποίοι θα διέπουν τις σχέσεις του ή τις σχέσεις των κρατικών φορέων με τους ιδιώτες και να χορηγήσει σ' αυτούς ορισμένα δικαιώματα, να μπορεί να επικαλεστεί τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών του προκειμένου να στερήσει τους ιδιώτες από τα δικαιώματα αυτά.

Η επέκταση της αρχής αυτής στον τομέα των σχέσεων μεταξύ ιδιωτών θα

κατέληγε στο να αναγνωριστει στην Κοινοτητα η εξουσία να επιβάλλει απευθείας υποχρεώσεις εις βάρος ιδιωτών, μολοντι έχει την αρμοδιότητα αυτή μόνον στις περιπτώσεις που της απονέμεται η εξουσία εκδόσεως κανονισμών.

Επομένως, ελλείπει μέτρων μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο εντός της ταχθείσας προθεσμίας, ένας ιδιώτης δεν μπορεί να στηριχθει σε οδηγία προκειμένου να προβάλει δικαίωμα έναντι άλλου ιδιώτη και να το επικαλεστεί ενώπιον εθνικού δικαστηρίου.

μελών, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Επομένως, εφαρμόζοντας το εθνικό δίκαιο, είτε πρόκειται για προγενέστερες είτε για μεταγενέστερες της οδηγίας διατάξεις, το εθνικό δικαστήριο που καλείται να το ερμηνεύσει οφείλει να πράξει τούτο κατά το μέτρο του δυνατού υπό το φως του κειμένου και του σκοπού της οδηγίας, ώστε να επιτευχθει το αποτέλεσμα που επιδιώκει η οδηγία, συμμορφούμενο έτσι προς το άρθρο 189, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης.

3. Ελλείπει μέτρων μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 85/577, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος, οι καταναλωτές δεν μπορούν να θεμελιώνουν στην οδηγία δικαίωμα υπαναχωρήσεως κατά εμπόρων με τους οποίους συνήψαν σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος και να το επικαλούνται ενώπιον εθνικού δικαστηρίου.

4. Η απορρέουσα από οδηγία υποχρέωση των κρατών μελών να επιτύχουν το προβλεπόμενο από αυτήν αποτέλεσμα, καθώς και το καθήκον που έχουν, δυνάμει του άρθρου 5 της Συνθήκης, να λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής, επιβάλλονται σε όλες τις αρχές των κρατών

5. Σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος δεν τηρεί την υποχρέωση που υπέχει, δυνάμει του άρθρου 189, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης να μεταφέρει μια οδηγία στο εσωτερικό του δίκαιο και το προβλεπόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα δεν μπορεί να επιτευχθει δια της ερμηνείας του εθνικού δικαίου από τα δικαστήρια, το κοινοτικό δίκαιο υποχρεώνει αυτό το κράτος μέλος να αποκαταστήσει τις ζημιές που προκαλούνται στους ιδιώτες λόγω της μη μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό του δίκαιο, εφόσον πληρούνται τρεις προϋποθέσεις, ήτοι, πρώτον, το προβλεπόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα να συνεπάγεται τη χορήγηση δικαιωμάτων στους ιδιώτες, δεύτερον, να μπορεί να προσδιοριστει βάσει των διατάξεων της οδηγίας το περιεχόμενο των δικαιωμάτων αυτών και, τρίτον, να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παραβάσεως της υποχρεώσεως του κράτους μέλους και της βλάβης που υπέστησαν οι ιδιώτες. Σε παρόμοια περίπτωση, στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να διασφαλίζει, στα πλαίσια του εθνικού δικαίου της ευθύνης, το δικαίωμα των ζημιωθέντων προσώπων να αποζημιωθούν.